

Проскура К. П.,
д.е.н., доцент кафедри аудиту,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ОБОВ'ЯЗКОВОГО АУДИТУ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ДОТРИМАННЯ ЕМІТЕНТАМИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПУБЛІЧНОГО РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ

Петрик Є. О.,
голова ради ГО «Українська професійна асоціація
по захисту інвесторів, кредиторів та страховальників»

- ▣ *Стаття присвячена дослідженню стану та проблем проведення обов'язкового аудиту емітентів цінних паперів та дотримання емітентами законодавчих вимог щодо розкриття публічної інформації.*
- ▣ *Аудит, аудиторська фірма, аудиторський звіт (висновок), емітенти цінних паперів, публічне розкриття інформації, звітність емітента.*

ПРОБЛЕМЫ КОНТРОЛЯ КАЧЕСТВА ОБЯЗАТЕЛЬНОГО АУДИТА ЭМИТЕНТОВ ЦЕННЫХ БУМАГ И СОБЛЮДЕНИЕ ЭМИТЕНТАМИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ОТНОСИТЕЛЬНОГО ПУБЛИЧНОГО РАСКРЫТИЯ ИНФОРМАЦИИ

Проскура К.П.,
доктор экономических наук, доцент кафедры аудита ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана»

Петрик Е.О.,
председатель совета ОО «Украинская профессиональная ассоциация по защите инвесторов, кредиторов и страхователей»

- ▣ *Статья посвящена исследованию состояния и проблем проведения обязательного аудита эмитентов ценных бумаг и соблюдения эмитентами законодательных требований по раскрытию публичной информации.*
- ▣ *Аудит, аудиторская фирма, аудиторский отчет (заключение), эмитенты ценных бумаг, публичное раскрытие информации, отчетность эмитента.*

QUALITY CONTROL PROBLEMS OF OBLIGATORY AUDIT OF SECURITIES ISSUERS AND COMPLIANCE WITH LAWS ON PUBLIC INFORMATION DISCLOSURE BY ISSUERS

Proskura K.P.,
Doctor of Economics, Associate Professor, SHEE "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

Petryk I.O.,
Chief of Council of Public Organization "Ukrainian Professional Association for Defending Investors, Creditors and Insurers"

- ▣ *The article investigates the status and problems of committing the obligatory audit of securities issuers and issuers' compliance with legal requirements for disclosure of public information by issuers*
- ▣ *Audit, audit firm, audit report (conclusion), securities issuers, public disclosure of information, issuer's reporting.*

Постановка проблеми

У світлі невідворотної необхідності проведення реформ у галузі аудиторської діяльності, що назріла останнім часом в Україні, у суспільстві дуже активно обговорюється тема якості аудиторських послуг і ефективності системи управління аудиторською діяльністю в Україні.

Звертаємо увагу на те, що презентований Міністерством фінансів проект Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» передбачає суттєві зміни в системі органів, що здійснюють управління та контроль за аудиторською діяльністю, змінює підходи до організації діяльності суб'єктів аудиторської діяльності, інакше формулює перелік випадків, коли

проводиться обов'язковий аудит, визначає принципово нові підходи до організації контролю за якістю аудиторської діяльності. Зокрема, передбачається, що обов'язок аудиту знаходитиметься виключно у площині перевірки річної фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, та підприємств, які публічно розкривають інформацію про свою фінансову звітність. Відповідно, з прийняттям цих змін потребуватиме трансформації вся система контролю за якістю проведення обов'язкових аудитів фінансової звітності та аудитів підприємств, що становлять публічний інтерес, як з боку органів, що здійснюють управління та контроль за аудиторською діяльністю (передбачається, що це буде

орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, що складатиметься з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості), так і з боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Для побудови в майбутньому діючої та ефективної системи контролю за якістю обов'язкового аудиту важливим є узагальнення попередньої практики та врахування виявлених помилок і проблем, допущених у нинішній системі контролю. Необхідністю здійснення таких досліджень і зумовлена актуальність статті.

Актуальність попередніх досліджень і публікацій

Аналізу стану розвитку та проблем аудиту в Україні присвячені дослідження таких вчених: М. Т. Білуха, А. Білоусов, В. Г. Гетьман, М. Я. Дем'яненко, В. П. Завгородній, Г. Г. Кірейцев, М. В. Крапивко, Б. Ф. Усач, О. А. Петрик, М. І. Бондар, В. І. Кравченко, В. М. Опарін, О. Ю. Редько, Н. І. Рубан та інших. Разом з тим, недостатньо висвітленими є проблеми контролю якості обов'язкового аудиту, зокрема аудиту фінансової звітності емітентів цінних паперів.

Метою статті є дослідження стану та проблем проведення обов'язкового аудиту емітентів цінних паперів і дотримання емітентами законодавчих вимог щодо розкриття публічної інформації.

Виклад основного матеріалу

Дослідження зосереджене на аналізі результатів одного з напрямів обов'язкового аудиту – аудиторських висновків емітентів цінних паперів у складі річної регулярної інформації.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про аудиторську діяльність», проведення аудиту є обов'язковим для підтвердження достовірності і повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних товариств, підприємств – емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких, відповідно до законодавства України, підлягає офіційному оприлюдненню [1].

У ст. 40 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» йдеться, що емітенти цінних паперів розкривають на фондовому ринку, у складі річної регулярної інформації, відомості про аудиторський висновок [2]. Відповідно до п. 1 глави 4 розділу III Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів, затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

від 03.12.2013 р. №2826, емітенти цінних паперів розкривають у складі річної регулярної інформації текст аудиторського висновку (звіту), а емітенти цінних паперів, які здійснили приватне (закрите) розміщення цінних паперів, а також приватні (закриті) акціонерні товариства, які не здійснювали публічне (відкрите) розміщення цінних паперів, крім публічних акціонерних товариств, які здійснили приватне (закрите) розміщення цінних паперів, – відомості про аудиторський висновок (звіт) відповідно до форми, встановленої відповідним додатком до цього положення [3].

Регулювання і контроль за якістю аудиторських висновків, розміщених емітентами цінних паперів, здійснює Аудиторська палата України (далі – АПУ) і Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР).

Нормативними актами АПУ висувається низка вимог щодо аудиторських фірм (аудиторів), які мають право здійснювати обов'язковий аудит. Перш за все, для здійснення аудиторської діяльності аудиторська фірма (аудитор) має бути включена до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів, ведення якого здійснюється АПУ (далі – Реєстр АПУ). Крім того, для виконання завдань з обов'язкового аудиту за періоди, що починаються з 01.01.2013 р. та/або пізніше, та для виконання всіх завдань із надання впевненості за періоди, що починаються з 01.01.2015 р. та/або пізніше, аудиторські фірми та аудитори зобов'язані отримати підтвердження АПУ відповідності системи контролю якості аудиторських послуг вимогам Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг» [4].

Що стосується регулювання ринку цінних паперів, то його здійснює НКЦПФР, що діє відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [5] та Указу Президента України «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» від 23.11.2011 р. №1063/2011 [6]. До завдань НКЦПФР, зокрема, входить встановлення порядку розкриття емітентами цінних паперів інформації про свою діяльність. Таким чином, встановлюючи порядок розкриття інформації емітентами цінних паперів та контролюючи дотримання ними вимог і порядку розкриття інформації, НКЦПФР має, у тому числі, і контролювати наявність та якість аудиторських висновків, що входять до складу звітів емітента цінних паперів. Крім того, між двома регуляторами – АПУ і НКЦПФР – є можливість взаємного обміну інформацією з метою забезпечення належної якості аудиторських висновків і

виявлення фактів порушення нормативних вимог аудиторями та емітентами цінних паперів у частині вимог щодо форми і змісту аудиторського висновку, що входить до складу річної регулярної інформації емітента цінних паперів.

Слід зауважити, що НКЦПФР має досить вагомий засоби впливу на емітентів цінних паперів. Так, згідно зі ст. 11 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [5], НКЦПФР має право застосовувати санкції в розмірі до 17 тис. грн за: нерозміщення, розміщення не в повному обсязі інформації та/або розміщення недостовірної інформації у загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР про ринок цінних паперів; неопублікування, опублікування не в повному обсязі інформації та/або опублікування недостовірної інформації; неподання, подання не в повному обсязі інформації та/або подання недостовірної інформації до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. За повторне подібне порушення протягом року – штраф від 17 до 85 тис. грн. Таким чином, емітент цінних паперів у випадку розкриття неповної або недостовірної інформації щодо аудиторської фірми (аудитора) може отримати штраф у сумі до 51 тис. грн.

Зауважимо, що НКЦПФР досить активно веде роботу щодо правозастосування на ринку цінних паперів відповідно до річного звіту за 2014 рік, розміщеного на офіційному сайті НКЦПФР [9], уповноваженими особами НКЦПФР у 2014 році було накладено 4884 штрафи на загальну суму 96,09 млн грн. На жаль, у річному звіті НКЦПФР не зазначений розподіл застосованих санкцій у розрізі видів правопорушень. Але, з досвіду авторів, відсоток застосованих НКЦПФР санкцій щодо правопорушень при розкритті інформації досить великий.

Дане дослідження здійснювалось виключно на підставі публічно розміщеної річної регулярної інформації емітентів цінних паперів у загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР про ринок цінних паперів (<http://stockmarket.gov.ua/>) станом на 20.07.2015 р., Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України (станом на 01.07.2015 р.) та Переліку виключених з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів приватних підприємств (станом на 01.07.2015 р.) (<http://aru.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>).

Перш за все проаналізуємо динаміку розкриття річної регулярної інформації емітентами цінних паперів (дані наведено в табл. 1 та рис.1).

ДИНАМІКА РОЗКРИТТЯ РІЧНОЇ РЕГУЛЯРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЕМІТЕНТАМИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЗА 2013–2015 РОКИ

Таблиця 1

ЗВІТНИЙ РІК	КІЛЬКІСТЬ РОЗКРИТИХ РІЧНИХ РЕГУЛЯРНИХ ІНФОРМАЦІЙ	ЗБІЛЬШЕННЯ/ЗМЕНШЕННЯ, %
2012	8376	
2013	7511	-10,33%
2014	6424	-14,47%

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>

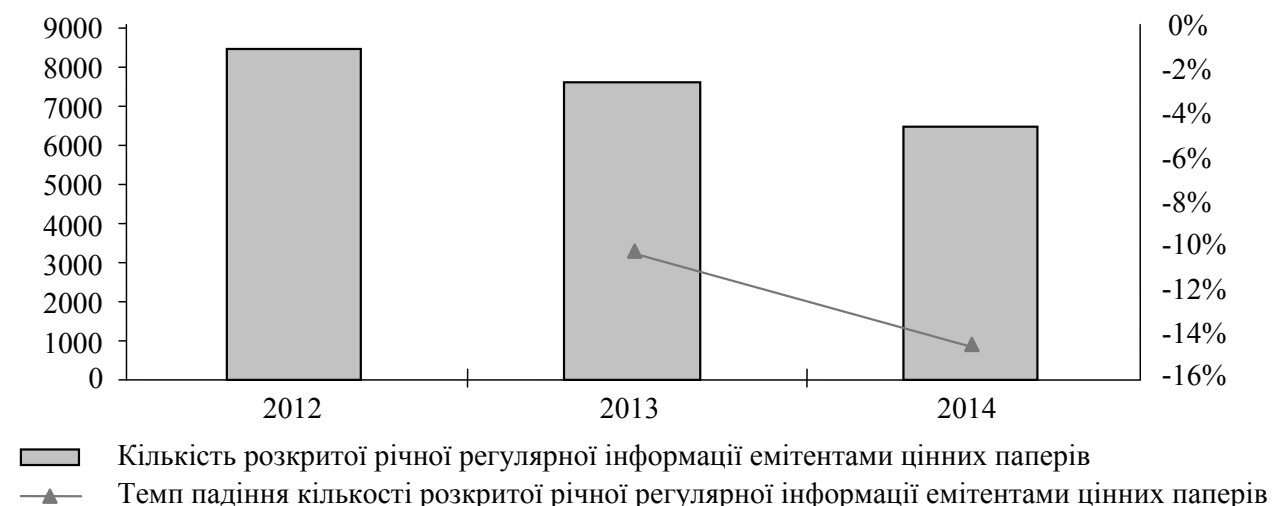

Рис. 1. Динаміка розкриття річної регулярної інформації емітентами цінних паперів за 2013–2015 роки

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>

Як бачимо, за аналізований період спостерігається стійка тенденція до зменшення кількості висновків річних регулярних інформацій, розміщених емітентами цінних паперів. Це зумовлено, перш за все, зменшенням кількості емітентів цінних паперів у зв'язку із ситуацією в Криму та на Сході України, а також загальноприпиненням діяльності частиною емітентів цінних паперів або їх реорганізацією в інші організаційно-правові форми. Крім того, виходячи з практичних спостережень, низка емітентів цінних паперів ігнорує законодавчі вимоги щодо розкриття інформації на фондовому ринку – перш за все у зв'язку з відсутністю коштів на оплату пов'язаних із цим витрат.

Зауважимо також, що, за даними офіційних джерел, у 2008–2009 роках розкриття річної регулярної інформації здійснювало близько 14 тисяч емітентів

цінних паперів. Отже, за останні сім років кількість емітентів цінних паперів, які розкривають річну регулярну інформацію, скоротилась більш ніж удвічі.

Крім того, отримані дані спростовують поширену думку, яка періодично оприлюднюється, щодо кількості емітентів цінних паперів – часто лунають твердження про існування 30 тисяч тільки акціонерних товариств. Звичайно, не всі емітенти цінних паперів розкривають інформацію. Проте, якщо б із 30 тисяч емітентів інформація розкривалась лише 6–8 тисячами – це свідчило б про повний провал роботи НКЦПФР щодо контролю за розкриттям інформації емітентами цінних паперів.

Динаміка розкриття річної регулярної інформації емітентами цінних паперів за 2013–2014 роки в розрізі регіонів представлена в табл. 2.

ДИНАМІКА РОЗКРИТТЯ РІЧНОЇ РЕГУЛЯРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

Таблиця 2

РЕГІОН	ЗА 2013 РІК	ЗА 2014 РІК	ЗМЕНШЕННЯ/ЗБІЛЬШЕННЯ	ЗБІЛЬШЕННЯ/ЗМЕНШЕННЯ, %
Автономна Республіка Крим	159	1	-158	-99.37%
Вінницька	241	228	-13	-5.39%
Волинська	127	109	-18	-14.17%
Дніпропетровська	439	403	-36	-8.20%
Донецька	475	280	-195	-41.05%
Житомирська	227	205	-22	-9.69%
Закарпатська	106	95	-11	-10.38%
Запорізька	302	283	-19	-6.29%
Івано-Франківська	147	141	-6	-4.08%
Київська	491	478	-13	-2.65%
Кіровоградська	139	129	-10	-7.19%
Луганська	205	52	-153	-74.63%
Львівська	311	287	-24	-7.72%
Миколаївська	125	110	-15	-12.00%
Одеська	306	280	-26	-8.50%
Полтавська	195	185	-10	-5.13%
Рівненська	129	113	-16	-12.40%
Сумська	113	103	-10	-8.85%
Тернопільська	119	105	-14	-11.76%
Харківська	547	474	-73	-13.35%
Херсонська	176	163	-13	-7.39%
Хмельницька	119	113	-6	-5.04%
Черкаська	235	223	-12	-5.11%
Чернівецька	47	46	-1	-2.13%
Чернігівська	207	210	3	1.45%
м. Київ	1650	1554	-96	-5.82%
м. Севастополь	22	0	-22	-100.00%
Не ідентифіковано	152	54		
Всього	7511	6424	-989	-14.47%
Всього без АРК Крим, м. Севастополя, Донецької та Луганської областей	6498	6037	-461	-7.09%

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>

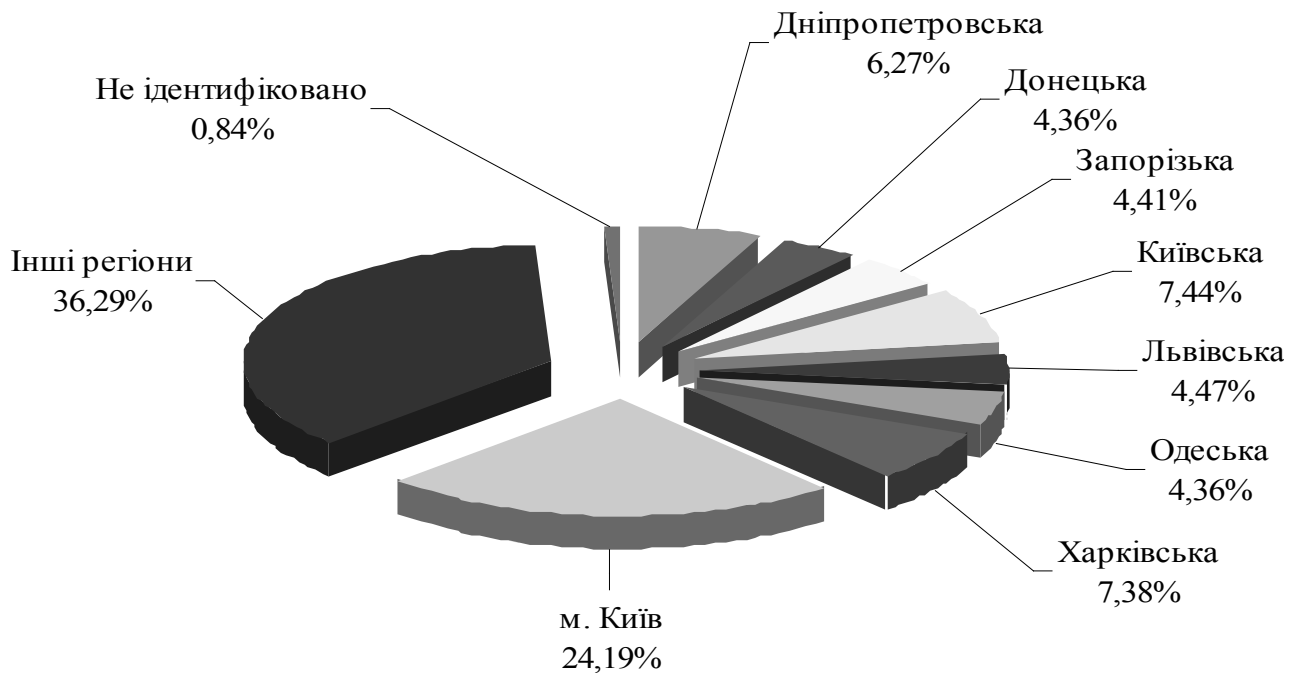

Рис. 2. Розподіл розкритої в 2015 році річної регулярної інформації в розрізі регіонів емітентів цінних паперів

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>

Як бачимо з табл. 2 та рис. 2, у розрізі регіонів України найбільше падіння кількості розкритих емітентами цінних паперів річних регулярних інформацій відбулося в АРК Крим, м. Севастополі, Донецькій та Луганській областях, що зумовлено об'єктивними причинами. Однак, крім цього, суттєве падіння кількості розкритих емітентами цінних паперів річних регулярних інформацій відбулося протягом аналізованого періоду і у Волинській, Закарпатській, Миколаївській, Рівненській, Тернопільській, Харківській областях, що зумовлено низкою факторів, але переважно – економічною кризою, зменшенням кількості емітентів цінних паперів. Крім того, вважаємо, що падіння кількості емітентів цінних паперів у Харківській, Дніпропетровській, Київській областях та у м. Києві було б більш суттєвим – їх показники покращили емітенти цінних паперів, раніше зареєстровані у східних областях та в Криму, які перереєструвалися в цих регіонах. Частиною емітентів цінних паперів не вказано в річних регулярних інформаціях відомості про регіон, у якому вони зареєстровані.

Далі ми провели аналіз аудиторських фірм (аудиторів), що проводили обов'язковий аудит емітентів цінних паперів. За даними, оприлюдненими емітентами цінних паперів у річних регулярних інформаціях, ми виділили аудиторські фірми (аудитор), що виконали найбільшу кількість завдань з

обов'язкового аудиту річної фінансової звітності емітентів цінних паперів, та прослідкували їхню динаміку протягом 2014–2015 років. Результати аналізу наведені в табл. 3 і 4.

Під час аналізу виявлено деякі недоліки щодо розміщення інформації АПУ про аудиторів. Зокрема, АПУ публікує дані про суб'єктів аудиторської діяльності, що пройшли контроль якості АПУ. Однак ця інформація розміщена тільки на актуальну дату і не дозволяє ретроспективно відслідковувати наявність контролю якості в аудиторської фірми на момент надання нею аудиторського висновку.

Крім того, у результаті аналізу аудиторських фірм, що провели найбільшу кількість обов'язкових аудитів, було виявлено, що деякі з них здійснили понад 100, а в окремих випадках – більше 200 таких перевірок. Слід замислитись: чи достатньо такі аудиторські фірми мають людського ресурсу, щоб із належною якістю здійснити таку кількість аудиторських перевірок в обмежений проміжок часу? Інформація про кількість аудиторів, що працюють в аудиторських фірмах, є закритою і оприлюдненню не підлягає, хоча її розкриття мало б стати одним із засобів захисту прав емітентів цінних паперів та інвесторів у цінні папери – інформованості щодо об'єктивних можливостей аудиторської фірми, яка обрана емітентом цінних паперів, якісно провести аудиторську перевірку.

АНАЛІЗ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ/АУДИТОРІВ, ЩО ЗДІЙСНИЛИ НАЙБІЛЬШУ КІЛЬКІСТЬ ОБОВ'ЯЗКОВИХ АУДИТІВ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У 2014 РОЦІ

РЕЙТИНГ	АУДИТОРСЬКА КОМПАНІЯ/ АУДИТОР	К-ТЬ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ	НАЯВНІСТЬ ТА ТЕРМІН ДІЇ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ	К-ТЬ ПРОВЕДЕНИХ ПЕРЕВІРОК	ПИТОМА ВАГА В ЗАГАЛЬНІЙ К-ТІ ПЕРЕВІРОК
1	ТОВ «ЮВМ – АУДИТ»		31.12.2016	125	1,66%
2	ФІРМА «ТРАНСАУДИТ» У ВИГЛЯДІ ТОВ		31.12.2018	116	1,54%
3	ТОВ «ЮРХОЛДІНГ – АУДИТ»		31.12.2019	112	1,49%
4	ТОВ «АФ «СТАНДАРТ ПЛЮС»		31.12.2017	101	1,34%
5	ТОВ «ДНІПРОВСЬКА АУДИТОРСЬКА ГРУПА»		31.12.2016	96	1,28%
5	ПП «АФ «СЕРВІС – АУДИТ»		31.12.2019	96	1,28%
6	ТОВ «АФ «МАШАУДИТ»		31.12.2019	90	1,20%
7	ТОВ «АФ «ІМОНА – АУДИТ»		31.12.2017	87	1,16%
8	АКФ «ГРАНТЬЕ» У ВИГЛЯДІ ТОВ		31.12.2016	86	1,14%
9	ТОВ «АУДИТ – СЕРВІС ІНК»		31.12.2019	74	0,99%
10	ПП «АФ «АУДИТ – ОПТИМ»		31.12.2019	72	0,96%
11	АФ «ТЕСТ – АУДИТ» ПП		31.12.2016	66	0,88%
11	ТОВ «АФ «НАТАЛІЯ»		31.12.2019	66	0,88%
12	СЕМЕНІХІНА ЮЛІЯ ОЛЕГІВНА		немає	64	0,85%
12	ТОВ «АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВА КОМПАНІЯ «НІЛ»		31.12.2018	64	0,85%
12	ТОВ «АФ «ІНТЕЛЕКТ – КАПІТАЛ»		31.12.2018	64	0,85%
13	ПП «АФ «ЦЕНТР АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ»		немає	63	0,84%
14	ПП «АФ «ЕКАУНТ»		31.12.2018	61	0,81%
14	ТЗОВ «АФ «ЛЬВІВСЬКИЙ АУДИТ»		31.12.2017	61	0,81%
14	БОДНАР АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ		немає	61	0,81%
15	ТОВ «АФ «АУДИТ-ДНІПРОКОНСУЛЬТ»		31.12.2016	60	0,80%
	Аудиторські компанії та аудитори (50–59 емітентів)	11		576	7,67%
	Аудиторські компанії та аудитори (40–49 емітентів)	16		709	9,44%
	Аудиторські компанії та аудитори (30–39 емітентів)	22		746	9,93%
	Аудиторські компанії та аудитори, що перевірили 20–29 емітентів	51		1196	15,92%
	Аудиторські компанії та аудитори, що перевірили 10–19 емітентів	89		1257	16,74%
	Аудиторські компанії та аудитори, що перевірили 6–9 емітентів	70		500	6,66%
	Аудиторські компанії та аудитори, що перевірили 1–5 емітентів	229		549	7,31%
	Аудиторська компанія/аудитор, вказаний емітентом, не знайдений у реєстрі АПУ	-		8	0,11%
	Аудиторська компанія/аудитор не вказаний	-		285	3,79%
	Всього аудиторських компаній/аудиторів	509		7511	-

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>, <http://apu.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>

Як бачимо з табл. 3, у 2014 році завдання з обов'язкового аудиту здійснювали 509 аудиторських фірм та аудиторів. При цьому переважна кількість аудиторських фірм та аудиторів (44,99 %) перевірила від 1 до 5 емітентів цінних паперів, що становить всього 7,31 % від загальної кількості емітентів цінних паперів. Ще 41,26 % аудиторських фірм та аудиторів перевірило від 6 до 29 емітентів цінних паперів, охопивши 39,32 % емітентів цінних паперів. 9,6 % аудиторських фірм та аудиторів перевірило від 30 до 59 емітентів цінних паперів, що становило

Таблиця 3

РЕГІОН АУДИТОРА	РЕГІОНИ ЕМІТЕНТІВ	ОСНОВНИЙ РЕГІОН	СКОНЦЕНТРОВАНІСТЬ У СВОЄМУ РЕГІОНІ	ДОЛЯ В ОСНОВНОМУ РЕГІОНІ
м. Київ	76 – м. Київ, 31 – Київська, 13 – Закарпатська, 5 – Інші або не зазначено	м. Київ	60,80%	4,61%
Одеська	79 – Одеська, 31 – Миколаївська, 6 – Інші або не зазначено	Одеська	68,10%	25,82%
м. Київ	90 – м. Київ, 16 – Київська, 6 – Інші або не зазначено	м. Київ	80,36%	5,45%
Вінницька	68 – Вінницька, 33 – Інші або не зазначено	Вінницька	67,33%	28,22%
Дніпропетровська	89 – Дніпропетровська, 7 – Інші або не зазначено	Дніпропетровська	92,71%	20,27%
м. Київ	62 – м. Київ, 13 – Київська, 12 – Львівська, 9 – Інші або не зазначено	м. Київ	64,58%	3,76%
Черкаська	85 – Черкаська, 5 – Інші або не зазначено	Черкаська	94,44%	36,17%
м. Київ	61 – м. Київ, 16 – Інші або не зазначено	м. Київ	70,11%	3,70%
Одеська	63 – Одеська, 17 – Херсонська, 6 – Інші або не зазначено	Одеська	73,26%	20,59%
Івано-Франківська	46 – Івано-Франківська, 14 – Львівська, 14 – Інші або не зазначено	Івано-Франківська	62,16%	31,29%
м. Київ	51 – м. Київ, 11 – Київська, 10 – Інші або не зазначено	м. Київ	70,83%	3,09%
Харківська	66 – Харківська	Харківська	100,00%	12,07%
Житомирська	64 – Житомирська, 2 – Київська	Житомирська	96,97%	28,19%
Харківська	58 – Харківська, 6 – Інші або не зазначено	Харківська	90,63%	10,60%
Чернігівська	58 – Чернігівська, 6 – Інші або не зазначено	Чернігівська	90,63%	28,02%
м. Київ	38 – м. Київ, 13 – Київська, 13 – Інші або не зазначено	м. Київ	59,38%	2,30%
Харківська	54 – Харківська, 9 – Інші або не зазначено	Харківська	85,71%	9,87%
Житомирська	56 – Житомирська, 5 – Інші або не зазначено	Житомирська	91,80%	24,67%
Львівська	57 – Львівська, 4 – Інші або не зазначено	Львівська	93,44%	18,33%
Вінницька	59 – Вінницька, 2 – Інші або не зазначено	Вінницька	96,72%	24,48%
Дніпропетровська	54 – Дніпропетровська, 6 – Інші або не зазначено	Дніпропетровська	90,00%	12,30%

загалом 27,04 % емітентів цінних паперів. 19 аудиторських фірм та 2 аудиторів – лідери ринку в 2014 році – перевірили разом 22,43 % емітентів цінних паперів. У 285 річних регулярних інформаціях, або 3,79 % емітентами, не вказано аудиторську фірму або аудитора, який здійснював аудиторську перевірку, а у 8 річних регулярних інформаціях було зазначено аудиторську фірму або аудитора, який не включений до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України або Переліку виключених із Реєстру аудиторських фірм та аудиторів приватних підприємств.

Таким чином, 86,25 % аудиторських фірм та аудиторів з числа тих, хто брав участь у виконанні завдань з обов'язкового аудиту емітентів цінних паперів, перевірили не більше 29 емітентів цінних паперів кожний, охопивши при цьому всього 46,62 % від загальної кількості емітентів цінних паперів. Решту перевірок (49,47 %) здійснило 13,75 % аудиторських фірм та аудиторів.

Що стосується регіонального розрізу діяльності аудиторських фірм та аудиторів – лідерів ринку, то

тут також можна спостерігати цікаві факти. Здебільшого діяльність аудиторських фірм та аудиторів сконцентрована в їхньому регіоні або в суміжних регіонах. Але траплялись випадки, коли аудитор проводив перевірки у віддалених регіонах. Це може свідчити про укрупнення аудиторських фірм за рахунок більш дрібних аудиторських фірм з метою виконання вимог щодо необхідності підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг.

Аудиторські фірми-лідери, за винятком м. Києва, мають досить велику частку у своїх «базових» регіонах. Так, найвища концентрація спостерігається:

– у Вінницькій області – одна аудиторська фірма та один аудитор здійснили 52,70 % всіх перевірок у цьому регіоні;

– у Житомирській області – дві аудиторські фірми – 52,86 % перевірок;

– в Одеській області – дві аудиторські фірми – 46,41 % перевірок.

Серед аудиторських фірм та аудиторів – лідерів ринку в 2014 році – одна аудиторська фірма та два аудитори не мали підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг. Причому аудитори-підприємці за визначенням не можуть мати підтвердження відповідності системи контролю якості

АНАЛІЗ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ/АУДИТОРІВ, ЩО ЗДІЙСНИЛИ НАЙБІЛЬШУ КІЛЬКІСТЬ ОБОВ'ЯЗКОВИХ АУДИТІВ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У 2015 РОЦІ

РЕЙТИНГ	АУДИТОРСЬКА КОМПАНІЯ/ АУДИТОР	К-ТЬ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ	НАЯВНІСТЬ ТА ТЕРМІН ДІЇ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ	К-ТЬ ПРОВЕДЕНИХ ПЕРЕВІРОК	ПИТОМА ВАГА В ЗАГАЛЬНІЙ К-ТІ ПЕРЕВІРОК	
1	ПП «АФ «СЕРВІС – АУДИТ»		31.12.2019	228	3,55%	
2	ТОВ «ЮВМ – АУДИТ»		31.12.2016	126	1,96%	
3	ТОВ «АФ «СТАНДАРТ ПЛЮС»		31.12.2017	115	1,79%	
4	ФІРМА «ТРАНСАУДИТ» У ВИГЛЯДІ ТОВ		31.12.2018	98	1,53%	
5	СЕМЕНІХІНА ЮЛІЯ ОЛЕГІВНА		–	91	1,42%	
6	ТОВ «ДНІПРОВСЬКА АУДИТОРСЬКА ГРУПА»		31.12.2016	89	1,39%	
7	АКФ «ГРАНТЬЕ» У ВИГЛЯДІ ТОВ		31.12.2016	78	1,21%	
8	ТОВ «АУДИТ – СЕРВІС ІНК»		31.12.2019	76	1,18%	
9	АФ «ТЕСТ – АУДИТ» ПП		31.12.2016	72	1,12%	
9	ТОВ «АФ «ДОБСОН-КОНСАЛТИНГ»		31.12.2015	72	1,12%	
9	ПП «АФ «ЕКАУНТ»		31.12.2018	72	1,12%	
9	ТОВ «ЮРХОЛДІНГ – АУДИТ»		31.12.2019	72	1,12%	
10	ТОВ «АФ «АНАЛІТИК – АУДИТ»		31.12.2017	70	1,09%	
10	ТОВ «АФ «НАТАЛІЯ»		31.12.2019	70	1,09%	
11	ПП «АК «РЕЙТИНГ – АУДИТ»		31.12.2018	67	1,04%	
12	ТОВ «АФ «КООП – АУДИТ»		31.12.2019	64	1,00%	
13	ТОВ «АФ «ІМОНА – АУДИТ»		31.12.2017	63	0,98%	
14	ППФ «МИКОЛАЇВ – АУДИТ»		31.12.2016	62	0,97%	
15	АФ «РЕЙТИНГ» ТОВ		31.12.2019	60	0,93%	
15	ТЗОВ «АФ «ЛЬВІВСЬКИЙ АУДИТ»		31.12.2017	60	0,93%	
	Аудиторські компанії та аудитори (50–59 емітентів)	5		487	7,58%	
	Аудиторські компанії та аудитори (40–49 емітентів)	11		540	8,41%	
	Аудиторські компанії та аудитори (30–39 емітентів)	16		1189	18,51%	
	Аудиторські компанії та аудитори (20–29 емітентів)	50		1180	18,37%	
	Аудиторські компанії та аудитори (10–19 емітентів)	85		363	5,65%	
	Аудиторські компанії та аудитори (6–9 емітентів)	51		520	8,09%	
	Аудиторські компанії та аудитори (1–5 емітентів)	203		5	0,08%	
	Аудиторська компанія/аудитор, вказаний емітентом, не знайдений у реєстрі АПУ	–		163	2,54%	
	Аудиторська компанія/аудитор не вказаний	–		6424		
	Всього аудиторських компаній/аудиторів	441		7511	–	

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>, <http://apu.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>

аудиторських послуг. Таким чином, наприклад, 20,48 % перевірок у Харківській області проведено аудиторською фірмою або аудитором, які не мали підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг. У Вінницькій області таких перевірок було 24,48 %.

Таблиця 4

РЕГІОН АУДИТОРА	РЕГІОНИ ЕМІТЕНТІВ	ОСНОВНИЙ РЕГІОН	СКОНЦЕНТРОВАНІСТЬ У СВОЄМУ РЕГІОНІ	ДОЛЯ В ОСНОВНОМУ РЕГІОНІ
м. Київ	150 – м. Київ, 52 – Київська, 15 – Львівська, 11 – Інші або не зазначено	м. Київ	65,79%	9,65%
м. Київ	69 – м. Київ, 29 – Київська, 26 – Закарпатська, 2 – Інші або не зазначено	м. Київ	54,76%	4,44%
Вінницька	90 – м. Київ, 16 – Київська, 6 – Інші або не зазначено	Вінницька	60,87%	30,70%
Одеська	62 – Одеська, 31 – Миколаївська, 5 – Інші або не зазначено	Одеська	63,27%	22,14%
Харківська	85 – Харківська, 6 – Інші або не зазначено	Харківська	93,41%	17,93%
Дніпропетровська	86 – Дніпропетровська, 3 – Інші або не зазначено	Дніпропетровська	96,63%	21,34%
Одеська	43 – Одеська, 32 – Херсонська, 3 – Інші або не зазначено	Одеська	55,13%	15,36%
Івано-Франківська	43 – Івано-Франківська, 20 – Львівська, 13 – Інші або не зазначено	Івано-Франківська	56,58%	30,50%
Харківська	71 – Харківська, 1 – Інші або не зазначено	Харківська	98,61%	14,98%
м. Київ	43 – Вінницька, 21 – м. Київ, 8 – Інші або не зазначено	Вінницька	0%	18,86%
Житомирська	69 – Житомирська, 3 – Інші або не зазначено	Житомирська	95,83%	33,66%
м. Київ	57 – м. Київ, 15 – Інші або не зазначено	м. Київ	79,17%	3,67%
Кіровоградська	68 – Кіровоградська, 2 – Інші або не зазначено	Кіровоградська	97,14%	52,71%
Житомирська	58 – Харківська, 6 – Інші або не зазначено 66 – Житомирська, 4 – Інші або не зазначено	Житомирська	94,29%	32,20%
Волинська	18 – м. Київ, 10 – Дніпропетровська, 10 – Херсонська, 29 – Інші або не зазначено	м. Київ	0%	1,16%
Черкаська	62 – Черкаська, 2 – Інші або не зазначено	Черкаська	96,88%	27,80%
м. Київ	51 – м. Київ, 12 – Інші або не зазначено	м. Київ	80,95%	3,28%
Миколаївська	30 – Миколаївська, 29 – Херсонська, 3 – Інші або не зазначено	Миколаївська	48,39%	27,27%
Харківська	45 – Харківська, 15 – Інші або не зазначено	Харківська	75,00%	9,49%
Львівська	58 – Львівська, 2 – Інші або не зазначено	Львівська	96,67%	20,21%

У 2015 році, як бачимо з табл. 4, завдання з обов'язкового аудиту здійснювали вже 441 аудиторська фірма та аудитор, що на 13,36 % менше, ніж у 2014 році.

Змінилися також і показники розподілу емітентів цінних паперів серед груп аудиторських фірм та аудиторів. Все так само переважна кількість аудиторських фірм та аудиторів (46,03 %) перевірила від 1 до 5 емітентів цінних паперів, що становить всього 8,09 % від загальної кількості емітентів цінних паперів. 42,18 % аудиторських фірм та аудиторів перевірило від 6 до 29 емітентів цінних паперів, охопивши 42,53 % емітентів цінних паперів. 7,26 % аудиторських фірм та аудиторів перевірило від 30 до 59 емітентів цінних паперів, що становило загалом 20,22 % емітентів цінних паперів. 19 аудиторських фірм та

1 аудитор – лідери ринку в 2015 році – перевірили разом 26,54 % емітентів цінних паперів. У 163 річних регулярних інформаціях, або 2,54 % емітентів, не було зазначено аудиторську фірму або аудитора, який здійснював аудиторську перевірку, а в 5 річних регулярних інформаціях було зазначено аудиторську фірму або аудитора, які не включені до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України або Переліку виключених з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів приватних підприємств.

Всього в 2015 році 88,20 % аудиторських фірм та аудиторів з числа тих, хто брав участь у виконанні завдань з обов'язкового аудиту емітентів цінних паперів, перевірили не більше 29 емітентів цінних паперів кожний, охопивши при цьому всього 50,62 % від усього числа емітентів цінних паперів.

Решту перевірок (46,76 %) здійснило 11,80 % аудиторських фірм та аудиторів.

Таким чином, на тлі зменшення загальної кількості емітентів цінних паперів відбувається зменшення кількості аудиторських фірм та аудиторів, які виконують завдання з обов'язкового аудиту, та, як наслідок, перерозподіл серед груп аудиторських компаній та аудиторів – середні, за кількістю перевірок, аудиторські компанії та аудитори втратили майже 7 % ринку на користь малих та великих, за кількістю перевірок, аудиторських компаній та аудиторів.

У регіональному розрізі діяльності аудиторських фірм та аудиторів-лідерів ринку також відбулися зміни.

Як і 2014 року, переважно діяльність аудиторських фірм та аудиторів сконцентрована в їхньому

власному регіоні або в суміжних регіонах. Але в 2015 році вже з'явилися аудиторські фірми, що працювали здебільшого в інших регіонах. Це може свідчити про продовження тенденції укрупнення аудиторських фірм за рахунок більш дрібних аудиторських фірм з метою виконання вимог щодо необхідності підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг.

Серед аудиторських фірм та аудиторів-лідерів ринку в 2015 році лише один аудитор не мав підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг. При цьому цей аудитор у 2015 році збільшив кількість проведених перевірок на 42,19 % – до 91 перевірки.

Дані табл. 3 і 4 ми зіставили з даними табл. 5 з метою виявлення змін у рейтингу в 2015 році порівняно з 2014-м.

ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ ОБОВ'ЯЗКОВИХ АУДИТОРСЬКИХ ПЕРЕВІРОК У РОЗРІЗІ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ/АУДИТОРІВ (РЕЙТИНГ) ПРОТЯГОМ 2014-2015 РОКІВ

Таблиця 5

РЕЙТИНГ У 2015	АУДИТОРСЬКА ФІРМА/ АУДИТОР	К-ТЬ ПРОВЕДЕНИХ ПЕРЕВІРОК		±	± В %	ЗМІНА ПОЗИЦІЇ В РЕЙТИНГУ
		2014	2015			
1	ПП «АФ «СЕРВІС – АУДИТ»	96	228	132	137.50%	+4
2	ТОВ «ЮВМ – АУДИТ»	125	126	1	0.80%	-1
3	ТОВ «АФ «СТАНДАРТ ПЛЮС»	101	115	14	13.86%	+1
4	ФІРМА «ТРАНСАУДИТ» У ВИГЛЯДІ ТОВ	116	98	-18	-15.52%	-2
5	СЕМЕНІХІНА ЮЛІЯ ОЛЕГІВНА	64	91	27	42.19%	+7
6	ТОВ «ДНІПРОВСЬКА АУДИТОРСЬКА ГРУПА»	96	89	-7	-7.29%	-1
7	АКФ «ГРАНТЬЕ» У ВИГЛЯДІ ТОВ	86	78	-8	-9.30%	+1
8	ТОВ «АУДИТ – СЕРВІС ІНК»	74	76	2	2.70%	+1
9	АФ «ТЕСТ – АУДИТ» ПП	66	72	6	9.09%	+2
9	ТОВ «АФ «ДОБСОН-КОНСАЛТИНГ»	26	72	46	176.92%	+17
9	ПП «АУДИТОРСЬКА ФІРМА «ЕКАУНТ»	61	72	11	18.03%	+5
9	ТОВ «ЮРХОЛДІНГ – АУДИТ»	112	72	-40	-35.71%	-6
10	ТОВ АФ «АНАЛІТИК – АУДИТ»	17	70	53	311.76%	+35
10	ТОВ «АФ «НАТАЛІЯ»	66	70	4	6.06%	+1
11	ПП «АК «РЕЙТИНГ – АУДИТ»	31	67	36	116.13%	+27
12	ТОВ «АФ «КООП – АУДИТ»	0	64	64	100.00%	-
13	ТОВ «АУДИТОРСЬКА ФІРМА «ІМОНА – АУДИТ»	87	63	-24	-27.59%	-6
14	ППФ «МИКОЛАІВ – АУДИТ»	27	62	35	129.63%	+15
15	АФ «РЕЙТИНГ» ТОВ	50	60	10	20.00%	+6
15	ТЗОВ АФ «ЛЬВІВСЬКИЙ АУДИТ»	61	60	-1	-1.64%	-1
	Аудитори-лідери в 2014 році					
16	ТОВ «АФ «АУДИТ-ДНІПРОКОНСУЛЬТ»	60	59	-1	-1.67%	-1
18	ТОВ «АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВА КОМПАНІЯ «НІЛ»	64	53	-11	-17.19%	-6
19	ПП «АФ «АУДИТ – ОПТИМ»	72	51	-21	-29.17%	-9
19	ТОВ «АФ «ІНТЕЛЕКТ – КАПІТАЛ»	64	51	-13	-20.31%	-7
26	ТОВ «АФ «МАШАУДИТ»	90	39	-51	-56.67%	-20
41	ПП «АФ «ЦЕНТР АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ»	63	22	-41	-65.08%	-28
-	БОДНАР АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ	61	0	-61	-100.00%	-

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>, <http://apu.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>

З табл. 5 видно, що в 2015 році п'ять аудиторських фірм збільшили кількість виконаних завдань з обов'язкового аудиту на 100 та більше відсотків, а одна аудиторська фірма потрапила до списку лідерів, розпочавши діяльність з проведення обов'язкового аудиту в 2015 році. Особливо вражає ПП «АУДИТОРСЬКА ФІРМА «СЕРВІС – АУДИТ», яка змогла збільшити кількість виконаних завдань з обов'язкового аудиту більш ніж на 100 емітентів цінних паперів.

Водночас шість аудиторських фірм та один аудитор не потрапили до списку лідерів у 2015 році. Чотири з них показали стримане зменшення кількості виконаних завдань з обов'язкового аудиту,

а дві – падіння більш ніж на 50 %, при цьому одна з фірм так і не має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг. Аудитор був виключений АПУ 29.05.2014 р. з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України.

Якість аудиторських перевірок емітентів цінних паперів залежить від проходження аудиторською фірмою/аудитором контролю якості АПУ. У табл. 6 наведені результати аналізу інформації про аудиторські висновки, оприлюднені емітентами цінних паперів у річній регулярній інформації за 2013 і 2014 роки, щодо наявності контролю якості в аудиторів, які здійснювали аудиторські перевірки.

АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ В АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ/АУДИТОРІВ, ЩО ЗДІЙСНЮВАЛИ ОБОВ'ЯЗКОВИЙ АУДИТ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Таблиця 6

Характеристика річної інформації	Кількість	Питома вага	Примітки
за 2013 рік			
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг	6256	83.29%	
Річна інформація, в якій аудитор не вказаний	285	3.79%	
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що відсутній у Реєстрі аудиторських фірм та аудиторів АПУ	8	0.11%	
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що не має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг (станом на 01.07.2015 р.), у т.ч.:	865	11.52%	
- є в Реєстрі аудиторських фірм та аудиторів АПУ, але не має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг	360	4.79%	48 АФ* + 7 ФОП**
- на сьогодні виключені з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів АПУ, тому дані про підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг на момент проведення перевірки емітента цінних паперів відсутні	505	6.72%	44 АФ + 10 ФОП
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що виключений з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів АПУ до 30.04.2014 р., у т.ч.:	97	1.29%	
у період 01.01-30.04.2014 р.	22	0.29%	7 АФ + 1 ФОП
у період 01.01-31.12.2013 р.	70	0.93%	3 АФ + 4 ФОП
до 31.12.2012 р.	5	0.07%	2 АФ + 3 ФОП
Всього	7511		
за 2014 рік			
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг	5905	91.92%	
Річна інформація, в якій аудитор не вказаний	163	2.54%	
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що відсутній у Реєстрі аудиторських фірм та аудиторів АПУ	5	0.08%	
Річна інформація, в якій вказаний аудитор, що не має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг (станом на 01.07.2015 р.), у т.ч.:	297	4.62%	
- є в Реєстрі аудиторських фірм та аудиторів АПУ, але не має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг	229	3.56%	29 АФ + 3 ФОП
- на сьогодні виключені з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів АПУ, тому дані про підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг на момент проведення перевірки емітента цінних паперів відсутні	68	1.06%	5 АФ + 2 ФОП
Річна інформація, в яких вказаний аудитор, що виключений із Реєстру аудиторських фірм та аудиторів АПУ до 30.04.2015 р., у т.ч.:	54	0.84%	
у період 01.01-30.04.2015 р.	1	0.02%	1 АФ
у період 01.01-31.12.2014 р.	23	0.36%	8 АФ + 3 ФОП
до 31.12.2013 р.	30	0.47%	2 АФ + 4 ФОП
Всього	6424		

РІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ, У ЯКІЙ ВКАЗАНИЙ АУДИТОР, ЩО НЕ МАЄ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ, ПРИ ЦЬОМУ АУДИТОР Є В РЕЕСТРІ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ ТА АУДИТОРІВ АПУ (СТАНОМ НА 01.07.2015 Р.), АЛЕ НЕ МАЄ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Таблиця 7

РЕГІОН	ЗА 2013	ЗА 2014
Харківська	147	135
м. Київ	41	28
Черкаська	39	26
Луганська	22	9
Івано-Франківська		5
Миколаївська	15	
Інші	96	26

Джерело: <http://stockmarket.gov.ua/>, <http://apu.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>

Дані в табл. 6 та 7 показують загальну тенденцію до покращення ситуації з дотримання аудитором законодавчих та нормативних вимог щодо проведення обов'язкового аудиту емітентів цінних паперів.

Зокрема, кількість річних інформацій, в яких аудитор не вказаний, зменшилась на 42,81 % – до 163 інформацій, або 2,54 % від їх загальної кількості.

Кількість річних інформацій, у яких вказаний аудитор, що не має підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг, зменшилась на 65,66 % – до 297 інформацій, або 4,62 % від їх загальної кількості. Слід зауважити, що дані за 2014 рік можуть бути спотворені, оскільки в реєстрах АПУ зафіксований лише їх поточний стан, отже, у зв'язку із виключенням частини аудиторських фірм та аудиторів з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України, на сьогодні ми не маємо достовірної інформації щодо наявності підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг у таких аудиторських фірм.

Проте існує певна кількість річних інформацій, у яких зазначені аудиторська фірма або аудитор, які є в Реєстрі аудиторських фірм та аудиторів АПУ, але не мають підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг. Їх число теж зменшилось у 2015 році порівняно з 2014 роком на 36,39 % – до 229 інформацій, або 3,56% від їх загальної кількості.

Крім цього, 54 річних інформацій, розкритих у 2015 році, містять інформацію про аудиторську фірму або аудитора, які були виключені з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України. При цьому 53 з них були виключені ще до кінця звітної 2014 року.

Висновки

У дослідженні ми проаналізували якісні та кількісні характеристики інформації про аудиторські висновки, що розкривається емітентами цінних паперів у складі річної регулярної інформації. Загалом аналіз показав зниження кількості емітентів цінних паперів, які розкривають регулярну річну інформацію, а також зміну структури територіального розміщення емітентів цінних паперів. Щодо якості аудиторських висновків, то можна констатувати, що в цілому більшість висновків за формальними ознаками відповідають законодавчим та нормативним вимогам, ринок обов'язкового аудиту в частині перевірки фінансової звітності емітентів цінних паперів працює. Позитивними є тенденції щодо контролю якості аудиторських послуг: як показав аналіз, у 2015 році зменшилась кількість аудиторських фірм, що проводили обов'язковий аудит, не маючи при цьому підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг, також зменшилась кількість аудиторських фірм та аудиторів, що проводили обов'язковий аудит, але не були включені до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів Аудиторської палати України.

Однак наразі в цьому сегменті аудиторської діяльності також наявні проблеми, що потребують нагального вирішення. Серед них слід вказати такі:

- недостатня увага приділяється з боку НКЦПФР якості та змісту інформації про аудиторські висновки, яка розкривається емітентами цінних паперів у складі річної регулярної інформації;

- недостатня увага приділяється АПУ аудиторським фірмам та аудиторам, які виконують завдання з обов'язкового аудиту, особливо у випадках, коли такі завдання виконуються аудиторськими фірмами та аудитором без підтвердження відповідності системи контролю якості аудиторських послуг;

– очевидно, що існує проблема обміну інформацією між АПУ і НКЦПФР: з боку АПУ – щодо переліку аудиторів, які мають право виконувати завдання з обов'язкового аудиту; з боку НКЦПФР – щодо інформації про неналежні аудиторські фірми та аудиторів, інформація про які розкрита емітентами цінних паперів у складі річної регулярної інформації.

1. *Про аудиторську діяльність*: Закон України від 22.04.1993 р. № 3125-XII – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. *Про цінні папери та фондовий ринок* від 23.02.2006 р. № 3480-IV – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
3. *Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів, затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку* від 03.12.2013 р. №2826 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2180-13>.
4. *Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг: Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1, затверджене рішенням Аудиторської палати України* від 27.09.2007 р. №182/4 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/kontrol-yakosti>.
5. *Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні*: Закон України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр>.
6. *Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України* від 23.11.2011 р. №1063/2011 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011>.
7. *Загальнодоступна інформаційна база даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://stockmarket.gov.ua/>.
8. *Офіційний сайт Аудиторської палати України* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://apu.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>.
9. *Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/>

1. *The Law of Ukraine "On audit activity" of April 22, 1993 No. 3125-XII.* – [Electronic resource] – Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
2. *The Law of Ukraine "On securities and stock market" of February 23, 2006 No. 3480-IV.* – [Electronic resource] – Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
3. *The decision of the National Commission on Securities and Stock Market «On approval of Regulation on disclosure of information by securities issuers» of December 03, 2013 No. 2826.* – [Electronic resource] – Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2180-13>
4. *Decision of the Audit Chamber of Ukraine "On approval of the Regulations on the organization by audit firms and auditors of audit services quality control system: Regulation on the national practice of audit services quality control 1" of September 27, 2007 No. 182/4.* – [Electronic resource] – Access mode: <http://www.apu.com.ua/kontrol-yakosti>
5. *The Law of Ukraine "On state regulation of securities market in Ukraine"* – [Electronic resource] – Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр>
6. *Decree of the President of Ukraine «On the National Commission on Securities and Stock Market» of November 23, 2011 No. 1063/2011* – [Electronic resource] – Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011>
7. *Public information database of the National Commission on Securities and Stock Market on the securities market.* – [Electronic resource] – Access mode: <http://stockmarket.gov.ua/>
8. *Official site of the Audit Chamber of Ukraine* – [Electronic resource] – Access mode: <http://apu.com.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv>
9. *The official website of the National Commission on Securities and Stock Market.* – [Electronic resource] – Access mode: <http://www.nssmc.gov.ua/>

Дата подання рукопису: 29.07.2015 р.